

Zdzisław Jan Małecki, Szymon Chucki

TRAGICZNE LOSY ŻOŁNIERZY AK Z PRYZYSTAJNI K/KALISZA

Streszczenie

Ziemia Kaliska znalazła się w strukturze terytorialnej Armii Krajowej na granicy Okręgu Łódź „Barka” i Okręgu Poznań „Pałac”. W czasie II Wojny Światowej w Parafii Rzymsko - katolickiej pw. Św. Krzyża w Brzezinach były dobrze rozbudowane struktury Armii Krajowej. Do Armii Krajowej należeli żołnierze z Przystajni którzy swoje młode życie poświęcili na „Ołtarzu ojczyzny” a mianowicie: Andrzej Janusz Koczorowski, zamordowany przez niemieckich oprawców w 1943 r. w Lesie Winiarskim; ppor Franciszek Krawczykowski p. „Maciej”, uczestnik wojny obronnej we wrześniu 1939 r., aresztowany, zmarł we wrześniu 1943 w więzieniu w Kaliszu przy ul. Jasnej; por. Franciszek Krawczykowski (kuzyn ppor. Fr. Krawczykowskiego), uczestnik wojny obronnej we wrześniu 1939 r. oraz Powstania Warszawskiego 1944 r., aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa PRL i skazany na karę śmierci, którą wykonano 01.07.1952 r. w więzieniu na warszawskim Mokotowie.

Słowa kluczowe: Armia Krajowa, polskie państwo podziemne, Las Winiarski, Urząd Bezpieczeństwa

Armia Krajowa była największą armią podziemną Europy w czasie II wojny światowej, a zarazem będącą częścią sił zbrojnych Rzeczypospolitej. W warunkach konspiracji oparta była o zaciąg ochotniczy i w 1944 r. liczyła 350 tys. żołnierzy. Jej trwanie i walka nie byłaby możliwa bez wsparcia społeczeństwa, z którego ta armia wyrastała i któremu służyła. Istotą działań Armii Krajowej była walka o suwerenność państwa polskiego i jego integralność terytorialną. Podstawowym celem sił zbrojnych w kraju wraz z siłami zbrojnymi RP organizowanymi na obczyźnie było wywalczenie niepodległości poprzez przygotowanie i przeprowadzenie w końcowej fazie wojny zwycięskiego powstania powszechnego wspartego lotnictwem i desantami spadochronowymi. Podejmowane bieżące akcje zbrojne oraz bezwzględnie realizowana eksterminacyjna polityka okupantów powodowały straty w szeregach Armii Krajowej.

Najwyższą władzę w państwie podziemnym sprawował Delegat Rządu na Kraj, który w 1944 r. był jednocześnie wicepremierem działającego na uchodźstwie Rządu RP. Organem pracy Delegata Rządu RP na Kraj była umiejscowiona w Warszawie Delegatura RP na Kraj, podzielona na departamenty odpowiadające ministerstwom rządu RP na obczyźnie. Niższym szczeblem były Delegatury Okręgowe pokrywające całe terytorium państwa polskiego w granicach z 1939 r. i podległe im Delegatury Powiatowe, Struktury Polskiego Państwa Podziemnego.

prof. nadzw. dr hab. inż. Zdzisław Jan MAŁECKI – Instytut Badawczo-Rozwojowy Inżynierii Lądowej i Wodnej „Euroexbud” w Kaliszu.
inż. inż. Szymon CHUCKI – Snet w Kaliszu.

Trwały jeszcze walki regularnego Wojska Polskiego z dwoma agresorami z zachodu i wschodu, gdy w oblężonej przez Niemców Warszawie zaczęły powstawać zręby Armii Krajowej w postaci Służby Zwycięstwa Polski. Dnia 27 września 1939 r. gen. dyw. Juliusz Rómmel przekazał gen. bryg (dywizji) Michałowi Tokarzewskiemu-Karaszewiczowi dane mu przez Naczelnego Wodza „pełnomocnictwa dowodzenia w wojnie z najazdem na całym obszarze państwa z zadaniem prowadzenia dalszej walki o utrzymanie niepodległości i całości granic”. Organizowana przez gen. Tokarzewskiego Służba Zwycięstwa Polski uzyskała mandat władz państwowych do działania na obszarze całego kraju. Gen. bryg. (dywizji) Michał Tokarzewski-Karaszewicz (1893-1964) był dowódcą 25 kaliskiej Dywizji Piechoty w latach 1931-1935 i zamieszkiwał w Kaliszu przy ul. Nowy Świat 2. Dowództwo 25 Kaliskiej Dywizji Piechoty po gen. bryg. M. Tokarzewskim-Karaszewiczu objął gen. bryg. Franciszek Ksawery Alter (1889-1945).

Ziemia Kaliska znalazła się w strukturze terytorialnej Armii Krajowej na granicy Okręgu Łódź „Barka” i Okręgu Poznań „Pałac”. W czasie II wojny światowej w parafii Brzeziny były dobrze rozbudowane struktury Armii Krajowej. Jednym z żołnierzy AK był **Andrzej Janusz Koczorowski**, syn dziedzica z Przystajni, zatrudniony staraniem matki w folwarku Różenno przez Ernesta Schlössera. W 1943 r. został zamordowany przez niemieckich oprawców za działalność w AK – ciągnięty po ziemi przez galopującego konia drogami w Lesie Winiarskim. Z kolei we wrześniu 1939 r. koło Warszawy, na dziedzińcu majątku na trasie ewakuacji swojego dworu, został rozstrzelany przez żołnierzy niemieckich jedyny jego brat **Józef Mieczysław Koczorowski**. Według wspomnień nieżyjących już osób oprawcy niemieccy dowiedzieli się od robotników dworskich z Przystajni o fakcie posiadania broni przez J. M. Koczorowskiego (powołany został w powszechnej mobilizacji do wojska i postawiono mu zadanie ochrony dóbr dworu). Powojenny „ład” w Polsce uchronił donosicieli i zdrajców narodu polskiego od poniesienia kary za współpracę z niemieckim okupantem.

Podporucznik Franciszek Krawczykowski ps. „Maciej” urodził się 3 marca 1904 r. w Przystajni, syn Józefa i Marianny. Proboszcz ówczesnej parafii rzymsko-katolickiej w Godzieszach lub Brzezinach (w 1920 r. powstała parafia w Brzezinach) zaoferował swoją pomoc w kształceniu Franciszka. Dzięki tej pomocy zdolny i sumienny Franciszek kontynuował naukę w szkole przygotowującej kandydatów do zawodu nauczyciela w Opatówku. Po ukończonym kursie przygotowawczym został przyjęty do Seminarium Nauczycielskiego w Liskowie i po jego ukończeniu rozpoczął pracę jako nauczyciel w Błoniu k. Warszawy. Równocześnie podjął studia w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie. Po ukończeniu studiów otrzymał funkcję Inspektora Wychowania Fizycznego pracując kolejno w Poznaniu i Krakowie. Uczestniczył w wojnie obronnej we wrześniu 1939 r. Po zakończeniu działań wojennych uniknął niewoli powracając do Przystajni. Jego wojskowe doświadczenie zostało wykorzystane w czasie II wojny światowej. Franciszek Krawczykowski został członkiem, a następnie Komendantem Rejonu Armii Krajowej. Do organizacji należeli mężczyźni ze wsi: Bugaj, Kakawa, Przystajnia, Godziesze, Ostrów Kaliski, Raduchów, Świerczyna, Wielowieś Klasztorna i innych. Pracując w Urzędzie Gminy w Godzieszach organizował fałszywe dokumenty dla osób poszukiwanych. Uczestniczył w wydawaniu pracy konspiracyjnej i przygotowywał się z pozostałymi członkami AK do akcji zbrojnych przeciwko oku-

pantowi. Główna baza oddziału znajdowała się w specjalnie przygotowanym budynku inwentarskim w domu rodzinnym Franciszka.

Podczas obławy po nieudanym zrzuć broni z samolotów alianckich w lasach Wielowśi Klasztornej Franciszek Krawczykowski niespodziewanie, w upalny dzień 3 wrzeźnia 1943 r., został aresztowany i osadzony w Godzieszach i prawdopodobnie następnie przebywał w więzieniu w Kaliszu przy ul. Jasnej. Torturowany nie wydał nikogo, zmarł w więzieniu we wrzeźniu 1943 r. Nigdy nie wyjaśniono miejsca jego pochówku. Nazwisko Franciszka Krawczykowskiego widnieje na tablicy pamiątkowej poświęćonej pamięci poległych w czasie II wojny światowej w miejscowości Kakawa. Pamięć o bohaterskim żołnierzu Armii Krajowej została uwieńczona nadaniem nazwy ulicy w Brzezinach.

Porucznik Franciszek Krawczykowski, kuzyn ppor. Fr. Krawczykowskiego, urodził się 29 wrzeźnia 1906 r. w Przystajni. Ukończył szkołę w Liskowie i Seminarium Nauczycielskie w Słupcy. Był działaczem harcerskim. W latach 1934-1935 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, a później uczył się w Centrum Wyszkołenia Żandarmerii. Przed wybuchem II wojny światowej pracował jako nauczyciel w Łodzi. We wrzeźniu 1939 r. wziął udział w wojnie obronnej. Po klęsce w kampanii wrzeźniowej Fr. Krawczykowski znalazł się na kresach wschodnich. Zamieszkał we Lwowie, gdzie studiował prawo na konspiracyjnym uniwersytecie uzyskując tytuł magistra. Jednocześnie działał w Związku Walki Zbrojnej. Wziął udział w Powstaniu Warszawskim w 1944 r., a po zakończeniu wojny wrócił do rodziny w Grabowie n. Prosną i działał w Narodowych Siłach Zbrojnych. Aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa PRL i skazany na karę śmierci, którą wykonano 1 lipca 1952 r. w więzieniu Urzędu Bezpieczeństwa na warszawskim Mokotowie. Miejsce pochówku por. Fr. Krawczykowskiego do dnia dzisiejszego pozostaje nieznanne.

p.por Franciszek Krawczykowski

por. Franciszek Krawczykowski

LITERATURA

1. Archiwum Państwowe.
2. Fiszke A.: Polska – losy państwa i narodu 1939–1989. Wydawnictwo Iskry, Warszawa 2003.
3. Mierzwiński Zb. Generałowie II Rzeczypospolitej. Polonia, Warszawa 1990.
4. Piekałkiewicz J.: Polski wrzesień – Hitler i Stalin rozdzielają Rzeczypospolitą. 1 IX 1939 – 17 IX 1939. Wydawnictwo Magnum, Warszawa 1998.
5. Williamson D.G.: Zdradzona Polska – napaść Niemiec i Związku Sowieckiego na Polskę w 1939 r. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2010.

THE TRAGIC FATE OF HOME ARMY SOLDIERS FROM PRYZYSTAJNIA NEAR KALISZ

Summary

Kalisz Region was assigned to the territorial structure of the Home Army on the border of Łódź precinct 'Barka' and Poznań precinct 'Pałac'. During World War II in the Roman-Catholic parish of the Holy Cross in Brzeziny there were well-developed structures of the Home Army. The soldiers from Przystajnia listed below, who laid their young life on the altar of sacrifice for their homeland, all belonged to the Home Army: Andrzej Janusz Koczorowski, murdered by German executioners in Winiary Forest in 1943; Second Lieutenant Franciszek Krawczykowski nicknamed 'Maciej', who took part in 1939 Defensive War and was arrested and died in Kalisz prison at Jasna Street in 1943; and Lieut. Franciszek Krawczykowski (a cousin of Second Lieutenant Franciszek Krawczykowski), who fought in 1939 Defensive War and in Warsaw Uprising in 1944, was arrested by the Department of Security in communist Poland, given a life sentence and executed on 01.07.1952 in Mokotów prison in Warsaw.

Key words : Polish Home Army, Polish Underground State, Winiary forest, Department of Security

DAS TRAGISCHE SCHICKSAL DER AK-SOLDATEN AUS PRYZYSTAJNIA/KALISZ

Zusammenfassung

Kalisz und dazu gehörende Gebiete befanden sich in der Struktur von Armia Krajowa an der Grenze des Kreises Łódź „Barka“ und des Kreises Poznań „Pałac“. Während des Zweiten Weltkriegs waren in der römisch-katholischen Kirchengemeinde Św. Krzyża (Heilig Kreuz) in Brzeziny die Strukturen von Armia Krajowa gut entwickelt. Zu Armia Krajowa gehörten Soldaten aus Przystajnia, die ihr junges Leben auf dem „Heimataltar“ widmeten: Andrzej, Janusz Koczorowski, ermordet 1943 in Las Winiarski (Wald in Winiary) von deutschen Schindern, Leutnant Franciszek Krawczykowski Pseudonym. „Maciej“, Teilnehmer am Verteidigungskrieg 1939, verhaftet, starb im September 1943 im Kaliszer Gefängnis an der Jasna-Straße: Oberleutnant Franciszek Krawczykowski (Cousin von Leutnant. Fr. Krawczykowski) Teilnehmer am Verteidigungskrieg 1939 und am Warschauer Aufstand 1944, verhaftet durch Sicherheitsbehörden der Volksrepublik Polen, verurteilt zur Todesstrafe, die am 01.07.1952 im Warschauer Gefängnis in Mokotów ausgeübt wurde

Schlüsselworte: Polnische Heimatarmee, polnischer Untergrundstaat, der Wald zu Winiary, Sicherheitsbehörde